

ΑΓΑΠΗ ΝΕΚΡΩΝ

Ήταν ἓνας εὐτυχισμένος κολασμένος Ποιητής·
 ἦτανε μιὰ γυναῖκα σὰν τὸν Ἥλιο.
 Καὶ ἦταν νεκροὶ καὶ δὲν τῷξεραν.
 Δὲν τῷξεραν πῶς πέρασε ὁ καιρὸς τους.
 Δὲν ἦξεραν πῶς τὰ τραγούδια του
 ἦταν σιωπὴ· καὶ τὸ κορμὶ της,
 ποὺ τόσο ἀντάξια τὴν Ἀγάπῃ δούλεψε,
 σκόνῃ κανάντησε κι ἀποφορὰ λερῆ.

Κ' ἔτσι μιὰ μέρα, σὰν στὰ παλιὰ,
 τίς ἀγκαλιές τους ἀνοίξαν γόνατο μὲ γόνατο·
 νὰ κολληθοῦν, νὰ φιλήσουν, νὰ σμιχτοῦν
 καὶ νὰ ἰδοῦν μέσ' τὰ βάθια τῶν ματιῶν,
 ὁ ἓνας τοῦ ἄλλουνοῦ τὸ λιγνὸ πρόσωπο,
 καὶ μέσ' τὸ σφιχταγκάλιασμα τ' ἀτέλειωτο
 νὰ νοιώσουνε χεῖλια μὲ χεῖλια κολλητά,
 καὶ στήθεια μὲ στήθεια νὰ ζεσταίνονται.

Κ' ἔτσι βιαστικὰ ξαναναμιώνουν τὰ γόνατά τους
 καί, καθὼς μοῦπαν, ὅλο γέλοια τρέξανε
 μέσα στὰ μονοπάτια τοῦ Ἄδη...

Τότε,

γροικῆσαν ξάφνου νὰ φουᾶ ἀγέρι παγερὸ
 καὶ νοιώσαν, ὅπως ἦταν σφιχτοκόλλητοι,
 κρύο στὰ στήθεια καὶ τουρτούρισμα στὰ χεῖλια,
 καί, μ' ἐκπληξὴ ἀναγουλιστὴ, ἀντιληφτήκανε
 τίς κενωμένες τους ματόκογχες.

ΜΕΤΑΦΡ. ΑΠΟ Τ' ΑΓΓΛΙΚΑ, ΜΙΜΗ ΒΑΣΣΑ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Φίλοι κύριοι! Χθὲς τὸ καταμεσήμερο πῆρα τὸ δρόμον, ἀνάμεσ' ἀπὸ δυὸ γκρεμοὺς τοῦ Ἐλικῶνος, ποὺ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν πηγὴ τῆς Μνημοσύνης καὶ τὴν πηγὴ τῆς Λήθης. Τὸ ρέμα τῆς Ἐρκύνης μέφερε πρὸς τὸ μέρος, ὅπου κατὰ τὸν Πανσανία, βρισκόταν τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου. Τὸ μαντεῖον δὲν ὑπάρχει. Ἄλλ' οἱ πηγὲς ἀπομένουν ἀστέρευτες. Κ' ἐπάνω ἀπὸ τὲς πηγὲς στὰ ὑψηλότατα τοῦ βράχου κρέμεται ἓνα ἐρημοκλήσι, ἡ ἀγία Ἱερουσαλήμ, πηγὴ ἀγιάσματος, πηγὴ ζωῆς.

Τοπίο μουσικὸ μπορεῖ νὰ πῆ κανεῖς. Τοπίο μυστικὸ. Δὲ μοιάζει μὲ τὴ νεώτερη ψυχὴ μας—τὴ νέα Ἑλληνικὴ ψυχὴ; Καὶ μὲ ὅ,τι ἐκφράζει περισσότερο τὴν ψυχὴ αὐτὴ—μὲ τὴν ποίησι τοῦ Ἀγγέλου Σικελιανοῦ; Ποίησιν εἰδωλοατρικῆ ποῦ ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ σύμβολα τὰ χριστιανικὰ ἀναζητεῖ τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου;

Ἄπο τὸ σπῖτι μου σταλμένο ἔλαβα σήμερα τὸ γράμμα, μὲ τὸ ὁποῖον μου ζητᾶτε νὰ χαρακτηρίσω τὴν ποιήσι τοῦ Ἀγγέλου Σικελιανοῦ καὶ τὸν ποιητὴ τὸν ἴδιο.

Λοιπόν. Τὸ πρᾶγμα ὅσον εὐκολο φαίνεται, τόσον εἶναι δύσκολο. Δύσκολο γιατί ὁ ποιητὴς τῶν «Ραφφιδιῶν τοῦ Ἴονίου» ἀνανεώνεται διαρκῶς, διαρκῶς ὑψώνεται, ἀδιάκοπα ἀπλώνεται ὅπως πολὺκλαδος κισσὸς σὲ σιωπηλὴς ἢ πολὺβοες δενδροστοιχίαις. Τὸ κυριώτερον : Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς προχωρεῖ ἀποκηρύττοντας ἀδιάκοπα τὸ παρελθόν του.

Ἦμποροῦμε νὰ ποῦμε : Ὅλο τὸ ἔργον τοῦ Σικελιανοῦ μέχρι τῆς χθὲς ἦτον ἓνας ὕμνος τοῦ ἐγὼ τοῦ ποιητοῦ. Ἐφηβος λεπτότατα μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ του ὠραιότητα, καὶ ἀπὸ τὶς θηλυκὰς ιδιότητες τοῦ νοῦ του, τραγουδώντας τὴν ἐμορφίαν τραγουδοῦσε τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ φύσις ἦτον ἓνας πολὺδενδρὸς μὲ πολλὰς ἐξαίθρες κήπος, ὅπου ἔστησεν ὁ ἴδιος τὸ ἀγαλμᾶ του. Ἐκρούε τὴ λύρα-ξυπνήτρα καὶ τῆς παρμιζρότερης κοιμώμενης ἀρετῆς του. Τοῦ κάθε ἐνστικτοῦ.—Καὶ τὸ ἐνστικτον ὁ ποιητὴς τὸ ἐλάτρευεν ὡς τὴν ἀξιότερη ἀρετὴ του.

Τώρα τὰ πολεμικὰ του ποιήματα σπρώχνουνε τὸ λυρισμὸ του εἰς δρόμους ἄλλους. Δὲν εἶναι πλέον ὁ αὐτολάτρης, ὁ ἐνστικτολάτρης ἔφηβος, ὁ εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτη. Δὲν εἶναι ὁ εὐτυχὴς ποῦ φοβᾶται γιὰ τὸν ἑαυτὸ του μόνον τὸν κεραυνὸ τοῦ Διὸς. Δὲν εἶναι ὁ πλάστης λευκῶν λεπτομαρμάρων ἀναγλύφων. Ζωγραφικότερος τώρα. Ὁραματιστὴς. Γίνεται ὁ ὕμνητὴς τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν τοῦ ἔθνους του. Κάποιο περισσότερον πάθος μπαίνει στὴν ποιήσι του. Περισσότερον βιβλικὸς, νεοῦλλην ὀλιγότερον ὑπεράθρωπος, πιότερον ἄνθρωπος.

Εἶναι ἀνάγκη τώρα νὰ εἰπῶ, ὅτι τὰ πολεμικὰ ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ εἶναι τὰ μόνον ποῦ ὑπαγόρευσαν οἱ Μοῦσες καὶ ὄχι ἡ δημοσιογραφικὴ ἀνάγκη ; Ποιὸς διαβάζοντας τὴν πολεμικὴν «Δέησιν» ἢ τὰ «Εἰσόδια» δὲν αἰσθάνεται νὰ τὸν κυριεύη «ἀήθης θερμοτήης» κατὰ τὴν φράση τοῦ Πλάτωνος ; Ἐπρεπε νὰ εἶναι πατριωτικὸς κανεὶς μὲ τὴν ὑψηλὴν λυρικὴν αἰσθησὶ τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ ν' ἀποφύγῃ κάθε χυδαία ρητορικὴ, κάθε στόμφρον ἄδειον, γνωρίσματα τῆς σύγχρονης πατριωτικῆς ποιήσεως. Ὁ Σικελιανὸς ἐξήτησε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνησι —μόνον. Καὶ καμία συγκίνησι δὲν ἔχει τόσην ἠθικὴν, ὄσην ἢ καλλιτεχνικὴν.

Ποτὲ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν ἀνέβηκε σὲ τέτοιον ὕψος εὐγενικῆς ἠχηρότητος. Πλουσία χωρὶς νὰ φαντάξῃ λεξιθηρικὴ. Ὁ Σικελιανὸς τὴ γλῶσσαν ποῦ γράφει τὴν ἔζησε. Δὲν τὴν ἔμαθεν ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ γλωσσάρια. Γέννημα καὶ θεῖμμα τῆς Λευκάδας—τῆς ὁποίας τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα εἶναι ἀρμονικὸν κρᾶμα Ἀζαρνανικῆς, Ἡπειρωτικῆς καὶ ἑπτανησιώτικης γλωσσικῆς ὕλης, εὐρῆκεν ὄργανον γιὰ τὴ σκέψιν καὶ τὴ συγκίνησι, τὸ ὁποῖον εἶχε μαντέψει ὁ Βαλαωρίτης. Ὅργανον πλαστικὸν, ἠχηρότατον γιὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἔδινε τὰ πάντα ὁ Σολωμὸς.

Τὴ λάμψιν τοῦ ἐπιθέτου κανεὶς δὲν τὴν ἐκνήγησε καὶ δὲν τὴν ἐπέτυχε ὅσον ὁ Σικελιανός. Τὴν ἀνταπόκρισι τοῦ ρυθμοῦ πρὸς τὴ συγκίνησι, κανεὶς Ἑλλήν δὲν τὴν αἰσθάνθηκεν ὅσον ὁ Σικελιανός. Δὲν ἠξέρω πιότερον πηγαία ποιήσι. Δὲν ἠξέρω περισσότερον πηγαῖον ρυθμὸν. Ἀκόμη περισσότερον : Ὁ Σικελιανὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ποῦ γράφοντας τὴ δημοτικὴν δὲν αὐτομεταφράζεται.

Στὴ στιγμὴ τοῦ οἱ νέοι Ἕλληνες μὲ τὶς φτεροῦγες δύο νικῶν προχωροῦμεν ἀγέρωχα πρὸς τὸ μέλλον, οἱ στίχοι τοῦ Σικελιανοῦ εἶναι τὸ φυσικώτερο τραγούδι μας. Στὴ γραμματολογικὴ μας ἱστορία ἔχουν ἀνάλογο τὸν ὕμνο τοῦ Σολωμοῦ. Ἐγεννήθηκεν ἐκεῖνος μαζί μὲ τὰ ἔργα τῶν ἡρώων τοῦ 21. Γεννιοῦνται καὶ τοῦ Σικελιανοῦ οἱ στίχοι ἀπὸ τὰ πολεμικὰ ἔργα τοῦ σήμερον τῆς φυλῆς.

Ἄλλ' οὔτε ὁ «Ἀλαφροῖσκιωτος», οὔτε οἱ «Ραφφιδίες τοῦ Ἴονίου», οὔτε τὰ πολεμικὰ τραγοῦδια ἀποτελοῦν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περιμένομε ἀπ' τὸν Ἄγγελο Σικελιανό. Μία ποιήσι σαφῆς συνθέσεως, ἡρεμῆς ἀπλότητος, γυμνῆ, εὐγενῆ, ἀδιακόσμητη. Καὶ τὴν ποιήσιν αὐτὴ περιμένει ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ.

Κοντολογίς: Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς εἶναι ἡ μεγαλύτερα λυρική φουσογονμία τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἐν τούτοις ἔχει ἓνα Γρυπάρη. Τὸ ἔργο του—τὸ ἕως τώρα συντελεσμένο μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὰ ἰσχυρισθῶμε. Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι μηδέν, ἐμπρὸς εἰς ἐκεῖνο ποῦ ὄνειρεύεται ὁ ποιητὴς, πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἐν μέρει ἴσως, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν παρουσιάσθηκεν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ διανοητικοῦ—;—κόσμου τῆς Νέας Ἑλλάδος.

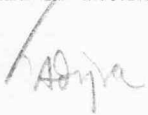
Ὁ Σικελιανὸς γράφει ἤδη τὴ «Σκιὰ τοῦ Ἀχιλλέως», σχεδιάζει τὸν «Πλήθωνα». Μελετᾷ τὴ Βυζαντινὴν Ἑλλάδα. Γίνεται ψυχικώτερος. Ζητεῖ ἀντικειμενικώτερον ἐκδήλωσι. Ἡ σοφία ἐνίκησε τὴν ἔμορφιά του. Ἄλλ' ὅμως τόσον ἡ ἔμορφιά του, ὅσο καὶ ἡ σοφία του ἐπιβάλλονται στὴν ἀγάπη μας.

Ὁ ἀγέρας ἐγέμισεν ἀπὸ τὴ ρητορικὴ θορυβώδη φλυαρία τῶν μαθητῶν τοῦ κ. Παλαμᾶ. Καὶ ὁ ποιητὴς τῶν «Πατρίδων», καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ «Τάφου» ἀνέπτυξε πλέον σὲ βαθμὸν ἀπίστευτο τὰ ἐλαττώματά του—τόσο ποῦ νὰ κρύβουν τὴν ὁμολογημένην ἀρετὴ του. Ἄλλ' ἐντείνετε τὴν ἀκοή σας:

Κατὶ καθαρότερο, ρυθμικώτερο, γαληνώτερο νάκούσετε. Εἶναι οἱ στίχοι τοῦ Σικελιανοῦ—προδρομὸν τοῦ ἑαυτοῦ του.

ΛΕΥΚΩΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1913

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

Δ Ε Η Σ Η

Πνεῦμα τοῦ πόνου, ποῦ οἱ θλιμμένοι ἀγῶνες
Σὲ ὑψώσανε στῶν αἰῶνων τοὺς αἰῶνες,
Κ' εὐδόκησες ν' ἀστράφουνε οἱ κορῶνες
Τῶν ἀδυνάτων, ἄστρα·

Πνεῦμα πανάγαθο, ἀπὸ τῆς ἀβύσσου
Τοῦ Δίκαιου ποῦ χαράζει ἡ δύναμή σου
Κι' ὡς τρικυμιὰ ἀνοιξιὰτικὴ ἡ ὀρμὴ σου,
Βροντᾷε στὰ κάστρα·